

A főigazgató beszámolója a 2009. évről

1. Az Artisjus működésének hazai háttere 2009-ben

1.1 A jogi környezet változásai, következmények

A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény, az Artisjus működésének legfőbb biztosítója, 2008 folyamán jelentős módosításokon esett át. Részletes eljárási szabályokkal, határidőkkel egészült ki a jogdíjkiemlények minisztériumi jóváhagyási rendje. Ennek következtében a díjszabások tervezését és a felhasználókkal történő egyeztetését az eddig megszokotthoz képest jóval korábban el kellett végeznie az Artisjusnak.

Mindez a belső ügyrend jelentős megváltoztatását igényelte, melynek eredményeképpen a 2010. évre vonatkozó díjszabások végleges belső tervezete már 2009 júniusában rendelkezésre állt, és szeptember közepén a felhasználói vélemények bekérését követően benyújtottuk jóváhagyásra. (A korábbi években a tervezési munka szeptemberben kezdődött, és a díjszabásokat november közepén nyújtotta be az Artisjus jóváhagyásra a kulturális tárcához). A módosult határidőben benyújtott díjszabások nagyobbik része már 2009-ben, kisebbik része 2010 első napjaiban közzétételre került a Hivatalos Értesítőben, így a jogdíjbeszedés a már jóváhagyott új díjszabások alapján késedelem nélkül megkezdődhetett. Erre hosszú évek óta nem volt példa.

A szerzői jogról szóló törvény 2009-ben hatályba lépő módosítása megszüntette a videofelvételen, multimédia-művekbe történő mechanikai többszörözés tekintetében eddig fennálló *kötelező* közös jogkezelést. Emiatt – az Alapszabály 2008. évi rendkívüli közgyűlésen történt módosítása nyomán – az Artisjus a fenti területre kezdeményezte az *önkéntes* közös jogkezelőkénti bejegyzését az OKM-nél. A nyilvántartásba vételre 2009-ben sor is került (ld. Hivatalos Értesítő 2009/23. és 34. sz.).

1.2 A piaci, gazdasági környezet alakulása

A jogdíjbefizetést teljesítő gazdasági szereplők működési környezetét 2009-ben alapvetően meghatározta a globális gazdasági válság. A zenefelhasználások mértékének drasztikus csökkenését megelőzve az eddigi automatizmusokon túlmutató, sok esetben egyedi sajátosságokra is tekintettel lévő, rugalmasabb módon kellett folytatni a jogdíjbeszedést, különösen a vendéglátó és kereskedelmi szektort érintő nyilvános előadási jogdíjak tekintetében.

A gazdasági folyamatoktól többé-kevésbé függetlenül 2009-ben is jelentős mértékben (30%-kal) esett a hazai hangfelvétel-forgalom. A hazai hanglemezeladás 2009-ben 0,374 db/fő/év mértékre csökkent, messze elmaradva a nemzetközi átlagtól.

A rádiós sugárzási piacon – a reklámbevételek folyamatos csökkenése mellett – 2009 végén jelentős változás történt: a két legnagyobb kereskedelmi rádiócsatornának nem sikerült megújítania a frekvenciaengedélyét, így kiszorultak a piacról. A helyükbe lépő két új csatorna már 2009-ben is jól

érzékeltően jó ideig képtelen lesz megközelíteni a Danubius és a Sláger Rádió által realizált, a fizetendő jogdíj alapjául szolgáló reklámbevétel mértékét.

2. Tagsági, jogosulti kapcsolatok

Tagjaink száma 2009-ben tovább növekedett, a 2008. év végi 1683 fővel szemben a 2009. év végén 1713 taggal rendelkezett az Artisjus Magyar Szerzői Jogvédő Iroda Egyesület.

A 2008 februárjában a Vezetőség által létrehozott Könnyűzenei Szerzői Véleményező Bizottság (SZVB) 2009-ben is több különböző témában (bevételi oldal új területei, ProArt tevékenysége, üreshordozó-felosztás) kért és kapott tájékoztatást a Vezetőség útján a munkaszervezettől. Emellett az SZVB elnöke helyszíni tájékoztatást és betekintést kapott az Egyesület informatikai eszközbeszerzésének legrészletesebb adataiba. Az elemzés alapján a munkaszervezet ezirányú tevékenységét, az informatikai beruházásokat költséghatékonyak találta.

Az Artisjus a koncertjogdíjak hatékonyabb beszedése és felosztása érdekében 2009 novemberében „KoncertOnline” néven új elektronikus szolgáltatást indított (<http://koncertonline.artisjus.com>). A szolgáltatást egyszerű regisztrációt követően vehetik igénybe a fellépő művészek, képviselőik, illetve koncertszervezők. A regisztrált koncertszervezők egyszerűen kezelhető online felületen jelenthetik be a koncertek adatait. A fellépő művészek, illetve képviselőik pedig feltölthetik az aktuálisan játszott művek listáját. A rendszer segítségével így magától a fellépőtől származó lista jut el – a szervező jogszabály által előírt jóváhagyásával – az Artisjushoz, amely a várakozások szerint minden eddiginél hatékonyabb felosztást tesz lehetővé. A rendezvények fellépők általi online bejelentése pedig az Artisjus jogérvényesítési munkáját segíti. (2010 májusában a regisztrált szervezők száma 88, a fellépőké 207.)

2009-ben tovább működött a 2008-ban elindított online Szerzői Információs Rendszer (SZIR). A felhasználók észrevételei, igényei tükrében megkezdődött a rendszer jelentős funkcionális kibővítésére irányuló fejlesztési folyamat.

A szerzői kapcsolatok legfontosabb csatornája, a 2008-ban felállított Szerzői Ügyfélszolgálat (SZÜSZ) 2009-ben is megfelelően el tudta látni feladatait: a munkatársak minden eddiginél több, összesen 11834 új műbejelentést, valamint 1300 új szerzői adatlapot fogadtak és dolgoztak fel. Emellett ez a részleg fogadja a szerzői álnévbejelentéseket, a szerzőktől érkező koncertműsor-adatokat, illetve az esetleges felosztással kapcsolatos esetleges szerzői reklamációkat. Kiemelendő, hogy a koncertjogdíjjal kapcsolatos reklamációk száma 2009-ben jelentős mértékben csökkent.

3. A jogdíjbevételek és a költségek alakulása 2009-ben

(Az Artisjus Felügyelő Bizottságának kérésére 2008-tól a beszedett jogdíjakat és a levont költségeket a számvitelileg előírt nyilvántartási és beszámolási módszer szerint közli az Évkönyv.)

A 2009. évben az Artisjus által beszedett jogdíjak teljes, mérleg szerinti összege 13 159 469 ezer Ft volt (*ld. az 1. sz. táblázat*). Ezen belül a bel- és külföldi zenei szerzőket, szövegírókat, jogutódokat és zeneműkiadókat megillető zenei jogdíjak mértéke 9 666 017 ezer forint volt, míg az egyéb jogosultakat képviselő hazai közös jogkezelő szervezetek, illetve az Artisjust megbízó külföldi televízió-csatornák részére beszedett összeg 2009-ben 3 493 452 ezer Ft volt (*2. sz. táblázat*).

A 2009. évben beszedett jogdíjak mértéke tehát minimális mértékben meghaladta a 2008. évi bevételt. Ugyanakkor a jogosultjainknak a 2009. évi forgalom után 2010-ben kifizethető jogdíjak összege – a még mindig jelentős betéti kamatoknak köszönhetően – mintegy 5,8%-al nő a 2009-ben kifizetett jogdíjakhoz képest.

A fenti összesített eredmény részletezését az alábbiakban engedélyezési területenként ismertetjük.

Az élő és gépzenei nyilvános előadási jogdíjak beszédésével foglalkozó Műsorengedélyezési Főosztály területi ellenőrzési rendje 2009. január 1-jétől jelentős átalakításra került. 2009 előtt mereven a közigazgatási megyehatárokhoz igazodott az ellenőrzési területek budapesti és vidéki kirendeltségek közötti megosztása. Az ebből fakadó aránytalanságokat kiküszöbölendő és a költséghatékonyságot fokozandó speciális, csak az Artisjusban alkalmazott területi felosztásban dolgoznak a kollégák 2009-től. Ennek eredményeként a költséggel járó „kiszállások” száma kb. 6%-kal csökkent, miközben az összes ellenőrzött felhasználó száma 8,55%-kal nőtt. A teljes naptári év minden napját tekintve 16,1 percenként (2008-ban: 17,48) hajt végre egy ellenőrzést az Artisjus valamely munkatársa. Szintén az átszervezés eredményeként a műsoros rendezvényekre 2009-ben kiemelt figyelmet fordítottunk, önálló, országos hatáskörű kirendeltség útján. Részben ennek is köszönhető, hogy az egyedi rendezvények területén a 2008-as bevételhez képest 29%-kal sikerült a beszedett jogdíjak mértékét növelni.

A felhasználók fizetési hajlandósága a 2008-as eddigi mélyponthoz képest tovább romlott a nyilvános előadási területen (is): a 2008-as mértékhez képest 13%-kal több fizetési felszólítást kellett kiküldeni, és a 2008-as mértéket szintén meghaladó számú, 14.420 db fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmet kellett 2009-ben a bíróságokhoz benyújtania az Artisjusnak, melyek közül 477 ügy alakult perré.

2009-ben a nyilvános előadási részleg új, eddig nem jogosított területeken is megkezdte az ellenőrzést, jogérvényesítést: a magánszálláshelyek és a távolsági tömegközlekedés (elsősorban a bérbeadás céljára fenntartott, emelt szintű szolgáltatásokat nyújtó nem menetrend szerinti autóbuszok) tekintetében kedvezőtlen ellenőrzési lehetőségek és az érintett felhasználók jelentős, olykor a sajtóban is visszhangot kapó tiltakozása mellett folyik a jogdíjbehajtás.

Az említett piaci körülmények miatt a 2008-as bevételhez képest 2%-os csökkenéssel zárta a 2009. évet a nyilvános előadási terület. (Ez az eredmény ugyanakkor meghaladja az érintett piaci ágazatok 2009.

évi teljesítményét: a kiskereskedelemben 4,4%-os, a vendéglátóiparban 8%-os, a kereskedelmi szálláshely iparágban pedig 6,4 %-os volt a visszaesés 2009-ben.)

A beszédett sugárzási jogdíjak összege 2009-ben több, mint 8%-kal meghaladta a 2008-as szintet. Ez főképpen annak köszönhető, hogy jelentősebb jogviták nélkül befolytak a 2009-ben esedékes jogdíjak és mindemellett 2008-ról áthúzódó kötelezettségek teljesítésére is sor került. 2009-ben először külső auditor igénybevételével célvizsgálatot végeztünk több sugárzó szervezetnél, az ellenőrzések során feltárt jogdíjkülönbözetet az érintett szervezetek vita nélkül megfizették.

A reklámpiac globális csökkenése, a közmédiumok (elsősorban a Magyar Televízió) bizonytalan helyzete, illetve a két kiesett országos kereskedelmi rádió miatt ennek az eredménynek a megtartása 2010-ben rendkívül nehéznek tűnik.

A kábeltelevíziós bevétel növekedése (+11,64%) egyrészt a kódoltan eredeztetett televízió-csatornák volumennövekedésének, másrészt a 2008-as kinnlevőségek eredményes behajtásának köszönhető.

A hangfelvétel-kiadások szerzőijogdíj-bevétele 2002-től folyamatosan csökken, 2009-ben 20%-kal. A 2009. év végén ismét felmerült, hogy egy multinacionális lemezkiadó magyarországi kiadásait is külföldön kívánja jogosítani. A felhasznált repertoár igen jelentős részét hazai alkotók művei teszik ki. Az Artisjus ezért továbbra is fenntartja azt az álláspontját, hogy a pontos és gyors felosztás érdekében e jogosítási tevékenységet Magyarországon kell tartani.

A fizikai hanghordozók piacán egyre nagyobb arányt tesznek ki a speciális terjesztésű (lapmelléklet, termékcsomagolás) lemezek. A korábban jellemzett piaci viszonyok között a fennmaradásért küzdő hazai hangfelvétel-kiadók folyamatosan nyomás alatt tartják az Artisjust a környező országok relatíve alacsonyabb díjmértékeire hivatkozva.

Az üres hang- és képhordozók után a magánmásolásokra tekintettel beszédett jogdíjak összege a tavalyi mintegy 16%-os eséshez képest 2009-ben mindössze 1,3%-kal csökkent. A negatív tendencia lefékeződésének főbb okai:

- a jogérvényesítésbe újonnan bekapcsolt hordozótípusok (pendrive, set top box);
- 2009-ben sikerült a GSM-szolgáltatókat az általuk forgalmazott „zenemobilok” utáni jogdíjfizetésre rábírní – ez alól azonban a folyamatban lévő peres eljárás miatt továbbra is kivételt jelentenek a NOKIA termékek, illetve a nem GSM-szolgáltatók által forgalmazott egyes egyéb márkák. (2010 első felében első fokon, nem jogerősen pert nyert az Artisjus a SAMSUNG telefonok forgalmazójával szemben, illetve elsőfokú ítéletre számítunk a NOKIA elleni ügyben is, ahol a bíróság a NOKIA kérése ellenére nem utalta az ügyet az Európai Bíróság elé, azaz azt helyben eldönthetőnek véli.);
- a Büntető törvénykönyv 2009-ben hatályba lépő módosítása nyomán eredményesebb fellépésre nyílt lehetőség az üres hordozókat jogdíjfizetés nélkül forgalmazókkal szemben.

Az online felhasználások terén elsősorban az előfizetéses szolgáltatásoktól vártunk eredményt 2009-ben. Az ilyen konstrukciót üzemeltető telekommunikációs cégek azonban – a hanglemezekkiadók túlnyomó többségének elzárkózása miatt – csupán egy szűk repertoárt voltak képesek kínálni 2009-ben,

emiatt e szolgáltatások nem tudtak áttörni piaci sikert elérni, így a jogdíjbevétel bár növekedett, egyelőre szerény mértékű maradt.

A „hagyományos” dalletöltést kínáló néhány online zenebolt 2009-re sem vált népszerűvé a fogyasztók körében. A CLS Kiadó által üzemeltetett „mp3music.hu” 2009 februárjában, az [origo] által üzemeltetett piacvezető „Track.hu” pedig 2009 júniusában befejezte működését. A még működő SONGO online zeneáruház (véltetően a felhasználást korlátozó DRM-technika alkalmazása miatt) továbbra sem tud teret nyerni.

A nyugati piacokon népszerű szolgáltatások közül az Omnifone (Sony Ericsson Play Now Plus) kezdeményezett 2009-ben tárgyalásokat az Artisjusszal, és bár hosszú jogi munka után sikeresen megállapodtunk a formabontóan bonyolult szolgáltatáscsokor minden ágára kiterjedő jogdíjkonstrukcióban, alig pár hónappal a bejelentést követően 2010-ben kivezették azt a piacról. Az egyéb jelentős külföldi szolgáltatók (iTunes, Spotify, NOKIA Comes With Music) semmilyen érdeklődést nem mutatnak a hazai piac iránt.

Mindezek miatt 2010-ben az Artisjus a szomszédos jogi jogosultakkal (EJI, MAHASZ) összefogva az eddiginél proaktívabban, akár az egyes szolgáltatók megkeresésével, ajánlattétellel is közre kíván működni a hazai jogszerű online zenekereskedelem alapjainak megteremtésében. Az ehhez szükséges közös adatbázis és jogosítási felület kialakításáról 2009-ben megkezdődtek az egyeztetések.

A 2009. évben a közös jogkezelés éves pénzügyi beszámoló szerinti rendben kimutatandó *kezelési költsége* átlagosan 21,42% volt (3. sz. táblázat). A mérleg szerinti értéket a könyvviteli szabályok miatt duplán szereplő tételekkel korrigálva a ténylegesen a jogdíjak beszedésére és felosztására levont és felhasznált költség átlagos aránya azonban 2009-ben sem haladta meg a megszokott 18% körüli mértéket. A fenntartási és beruházási kiadások 2009-ben 4%-kal csökkentek.

4. Felosztás és dokumentáció

A 2009. évi felosztások az előre jelzett határidőkben, hiba nélkül megtörténtek, ezek alapján a jogdíjak kifizetésére is a szokott határidőkben sor került. A felosztási szabályzat kisebb, a felosztási algoritmust nem érintő technikai jellegű pontosításai mellett az egyetlen érdemi módosítás a gépzenei jogdíjakat (hangfelvétel nyilvános előadása) érintette. Az éttermekben, szállodákban, üzletekben és más hasonló nyilvános helyeken gépi eszközzel szolgáltatott zene után beszedett jogdíjakat részben az eladott, illetve gyártott hanghordozók adatai alapján osztjuk fel. A 2009. évi módosítás szerint egy adott tárgyévben típusonként legfeljebb 5.000 darab eladott, illetve gyártott példányszám vehető figyelembe. A jogdíjakat egységes alap alkalmazásával, a darabszám mint elhangzási szám és a befizetés figyelembevételével kell felosztani. A valóságos felosztás érdekében – az SZVB javaslatára – 2010. évi felosztástól kezdve a tárgyévi hanghordozók mellett a megelőző két év hangfelvétel példányszám adatait is szerepeltetni kell $\frac{1}{2}$, illetve $\frac{1}{4}$ degresszív szorzószám alkalmazásával.

A dokumentációs terület legfontosabb problémája még mindig a felhasználóktól érkező adatok minősége. Miközben a feldolgozott rádióműsorokat már kivétel nélkül elektronikus formátumban kapja

az Artisjus, a televíziók fele esetében manuálisan rögzítendő, papíralapú adatszolgáltatást kapunk. Ezt az arányt folyamatosan javítani kell, e téren történt is jelentős előrelépés: a 2009. az első év, amikor a Duna TV, Duna Autonómia, Story TV, VIVA TV és a Music TV mellett a két nagy kereskedelmi csatorna, a TV2 és az RTL Klub is elektronikusan, egyeztetett formátumban küldte meg a felhasznált művek adatait. Továbbra is a Magyar Televíziótól érkező nagyon rossz minőségű adatok feldolgozása a legnagyobb kihívás.

Az Artisjus 2009-ben is élen járt a régiós társaságok között a CISAC keretben kidolgozott szabványos azonosítók és azokra épülő adatbázisok használatában, és részt vesz az ezen eszközök továbbfejlesztésére irányuló nemzetközi munkában.

5. Nemzetközi környezet

A CISAC által 2008 első félévében az online felhasználások jogosításának nemzetközi modelljének kidolgozására létrehozott munkacsoport tevékenysége 2009-ben újraindult, miután az Európai Unió Bizottsága nem támasztott akadályt a munka folytatása ellen. A munkacsoportnak az Artisjus aktív résztvevője, nemcsak saját, de a hozzánk hasonló kis- és közepes méretű európai jogkezelő társaságok érdekeit is szem előtt tartva.

A 2008. évről szóló beszámolóban is említett CISAC versenyjogi eljárás 2009-ben is tovább folyt, az Artisjus sikerrel módosította összes európai partnerével a kábeles továbbközvetítésre, műholdas sugárzásra és az online felhasználásokra vonatkozó kölcsönös képviseleti szerződéseit a Bizottság által megadott, 2009. március 15-i határidőig. A szerződésmódosítások előkészítése és kétoldalú megtárgyalása az elmúlt évek legkiterjedtebb jogi feladata volt. 2009 folyamán az eljárásban további érdemi lépés nem történt, az eljárás a CISAC és az érintett európai jogvédő társaságok fellebbezése nyomán bírósági szakban folytatódik 2010-ben.

Az Artisjus 2009-ben is közreműködött a CISAC vezető testületének (Board of Directors), valamint az európai jogkezelőket tömörítő GESAC és a mechanikai jogvédő társaságok szervezete, a BIEM munkájában. Továbbra is otthont adunk a CISAC/BIEM regionális igazgatóságának, amely 2009-ben is több nemzetközi szemináriumot, oktatást tartott Budapesten, az Artisjus székházában. A már említett, 2009-ben újraindított online jogosítási munkacsoport mellett az Artisjus jogi képviselője részt vesz a CISAC Jogi Bizottságának, és a GESAC jogi-szakmai előkészítő fórumának, az ún. Madrid Groupnak az ülésein. Mindkét, a nagy nyugati társaságok által dominált fórumon fontos feladat a kis- és közepes méretű európai jogkezelő társaságok érdekeinek képviselése, szempontjaink integrálása a készülő lobbyanyagokba. A 2009-es tevékenységből kiemelendő a Jogi Bizottság számára a fájlcsere és az internetszolgáltatók felelőssége témakörében készített elemzés.

Budapest, 2010. május 11.

Dr. Szinger András

1. melléklet

ARTISJUS által végzett közös jogkezelés jogdíj bevételei

eFt

		2008	2009	%
1.	Zeneszerzői nyilvános előadási jogdíjak	4 856 759	4 833 793	99,53
2.	Rádió és televízió jogdíjak	2 529 199	2 855 159	112,89
3.	Internet, telefonhang stb. jogdíjak	89 503	87 344	97,59
4.	Üres hordozó és kábel t-tv jogdíjak szerzőknek	1 212 267	1 162 311	95,88
6.	Hangfelvétel ("mechanikai") jogdíjak	307 615	248 570	80,81
7.	Irodalmi sugárzási jogdíjak	92 785	126 002	135,80
8.	Külföldről szerzői jogdíjak	416 549	352 838	84,71
9.	Nem zenei és szomszédos jogi jogdíjak	3 176 088	3 104 112	97,73
10.	Külföldi sugárzók kábel-tv jogdíja	415 340	389 340	93,74
	Összesen:	13 096 105	13 159 469	100,48

2. melléklet

Más belföldi közös jogkezelőknek és külföldi szomszédos jogi jogultaknak beszédett jogdíjak (ezer forintban)

	2008	%	2009	%
Az ARTISJUS által képviseltek	9 504 677	72,58	9 666 017	73,45
A HUNGART, FILMJUS, EJI és MAHASZ által képviseltek	3 176 088	24,25	3 104 112	23,59
Külföldi sugárzó szervezetek	415 340	3,17	389 340	2,96
Összesen	13 096 105	100,00	13 159 469	100,00

3. melléklet

A felosztott jogdíjak, költségek és a szociális-kulturális támogatási ráfordítások aránya a bevételekhez képest

e Ft.

	2008	%	2009	%
Bevétel	13 096 105	100,00	13 159 469	100,00
Kezelési költség	2 798 062	21,37	2 819 394	21,42
Szoc.-kult.	510 464	3,90	516 343	3,92
Felosztás ARTISJUS jogosultak és más, külső jogosultak (szervezetek) számára	9 787 579	74,74	9 823 732	74,65